

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

Podpora prostřednictvím CLLD v OPZ+

Úvod

Cílem je podpora a řešení problémů osob sociálně vyloučených či ohrožených sociálním vyloučením, osob sociálně slabších a znevýhodněných, které žijí v prostředí venkova. Jde o podporu konkrétních cílových skupin, a to zejména rodin s dětmi, seniorů, pečujících osob, osob s nízkou mírou kvalifikace a osob obtížně (hůře) uplatnitelných na trhu práce. Podpůrné intervence směřují zejména do oblasti sociálního začleňování, zaměstnanosti a posilování rodinných vazeb. Jsou realizovány v přirozeném prostředí těchto osob, tj. tam, kde na venkově žijí či pracují. Jsou využívány přístupy a nástroje specifické pro venkovské prostředí s důrazem na aktivní zapojování a participaci členů místních komunit, posilování a rozvoj místních zdrojů a řešení problémů specifických pro venkov. Projekty by měly primárně přispět ke zlepšení životní situace osob s ohledem na jejich potřeby, ke zvýšení jejich pracovních příležitostí a dostupnosti služeb v přirozeném prostředí. Veškeré intervence jsou vedeny záměrem posílit soběstačnost venkova a zapojit místní aktéry do pomoci osobám sociálně či zdravotně znevýhodněným a zvýšit tak jejich šance na plnohodnotnější uplatnění a začlenění v místě, kde žijí. Prostřednictvím CLLD tak přispíváme ke zlepšování kvality života ve venkovském prostoru a vyrovnáváme nerovnosti mezi venkovem a městy.

Půjde především o realizaci drobnějších projektů financovaných v režimu jednorázových částek (Draft budgets¹, tj. horní limit 100 tis. EUR) – projekty zacílené na konkrétní jedince v území obce či města (nikoli na anonymní klienty, které teprve po zahájení realizace příjemce vyhledává a oslovuje k účasti v projektu).

Kromě projektů financovaných v režimu jednorázových částek bude v rámci samostatné výzvy umožněno realizovat také finančně nákladnější projekty, které komplexně řeší specifickou problematiku v širším území nebo projekty založené na vzájemné spolupráci více subjektů působících v území a realizované v partnerství těchto subjektů. Maximální hranice CZV pro tyto projekty je 10 mil. Kč. Detailní charakteristika projektů bude vymezena ve výzvě.

Charakteristika typového projektu – aktivity naplňují základní znaky komunitně vedeného místního rozvoje, tj. projekty CLLD:

- jsou konkrétně zacílené na podporu předem identifikovaných osob žijících v daném území, tj. zpracování projektu musí předcházet detailní zjištění existence cílových skupin a jejich potřeb (mapování, předběžná analýza, místní šetření apod.)
- maximálně využívají místní zdroje, mají lokální rozměr a dosah a přímou vazbu na místní veřejné služby, zaměstnavatele a podniky
- mají komunitní rozměr, tj. podporují, posilují a rozvíjí komunitní principy a komunitní život (vzájemná spolupráce, snaha o budování funkčních partnerství, aktivizace zdrojů k svépomoci, otevřená a transparentní komunikace, sdílení, společné tvoření a realizace netradičních nápadů a neobvyklých/ inovativních způsobů řešení)
- vyznačují se praktičností a pragmatičností svého zaměření a jednoduchostí zvolených postupů a přístupů k řešení daných problémů

Podporovány jsou aktivity s přímým dopadem na podpořené osoby/ členy komunity, obce či města. Jedná se primárně o přímou práci s cílovými skupinami, sekundárně může být podpořena i dílčí koncepční a metodická činnost anebo vzdělávací a osvětové aktivity směřované k cílovým skupinám a k laické i k odborné veřejnosti.

¹ Jedná se o návrh, rozhodnutí o použité zjednodušené metodě vykazování (ZMV) nebylo ve chvíli vzniku dokumentu v rámci ŘO OPZ zatím oficiálně stanoveno.

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

Veškerá podpora v rámci CLLD je vzhledem k jejímu lokálnímu rozsahu a dopadu mimo režim veřejné podpory.

Na rozdíl od současného programového období nebudou v rámci CLLD podporovány:

- sociální služby v rozsahu základních činností podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách,
- nástroje aktivní politiky zaměstnanosti podle zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti,
- sociální podniky ve smyslu připravovaného zákona o sociálním podnikání a ve smyslu podmínek v hlavních výzvách,
- dětské skupiny podle zákona č. 247/2014 Sb., o poskytování služby péče o děti v dětské skupině za účelem zapojení rodičů do pracovního procesu,
- příměstské tábory realizované za účelem sladování rodinného a pracovního života v režimu aktivit současné 1.2 OPZ.

Charakter podporovaných aktivit – základní oblasti a příklady aktivit v CLLD

Podporovány jsou **terénní aktivity a mobilní programy** směřující k podpoře lidí v jejich přirozeném prostředí, popř. **lokální ambulantní programy** s dobrou místní i časovou dostupností i pro osoby závislé na pomoci svých blízkých nebo jiných pečujících osob.

1.1

Programy směřující k **aktivizaci a participaci** cílových skupin a zvyšující jejich **zapojování se** do života v obci/ komunitě – posilování sebedůvěry členů komunity a jejich schopností, ochoty a motivace podílet se aktivně na správě místa, kde žijí, vytváření podmínek pro aktivní participaci lidí na věcech veřejných, pro zplnomocňování, sdílení zodpovědnosti a zapojování do plánování změn, do rozhodování a do přímé realizace opatření na úrovni sousedství, dané lokality, obce, města, mikroregionu dle individuálních schopností; podpora **komunitní (sociální) práce² včetně vzniku, fungování a rozvoje komunitních center³** jako neutrálního a otevřeného prostoru, který umožňuje lidem scházet se, společně vytvářet aktivity a řešit sdílené problémy (členové komunity se aktivně účastní na všech procesech v rámci KC včetně jeho řízení a zajištění běžného provozu) – je kladen důraz na **práci celého společenství**, na kterém se podílejí všichni relevantní aktéři z komunity všech věkových kategorií včetně seniorů a dětí za podpory komunitního (sociálního) pracovníka⁴, který k tomuto účelu může využívat širokou škálu metod (motivování, zvyšování sebedůvěry, podpora vzájemné spolupráce či

² Komunitní (sociální) práce je založená na propojování sdílených potřeb a existujících zdrojů (lidských, materiálních, finančních či jiných) uvnitř komunity a na stanovování dosažitelných cílů na základě možností dané komunity = zplnomocňující proces, který vychází z posilování místních zdrojů; koncentruje se na silné stránky lidí a je posilován zkušeností malých společných úspěchů více lidí, který zvyšuje předpoklady pro udržitelnost výsledků a dosažených změn

³ Komunitní centra umožňují vytvářet prostor pro mobilizaci zdrojů uvnitř komunity a pro pomoc při řešení problémů místní komunity za aktivní účasti všech stran, kterých se tyto problémy dotýkají; nejsou výhradně zaměřena na podporu a zapojování lidí s nějakým druhem znevýhodnění, ale jsou široce otevřena všem lidem, kteří žijí v dané lokalitě – dění v komunitním centru vychází z potřeb a kreativity těchto lidí a může zahrnovat široké spektrum aktivit (např. aktivity kulturní a multikulturní, výchovné a vzdělávací, environmentální či aktivity neformálních skupin veřejnosti a občanských iniciativ a dobrovolnickou činnost)

⁴ V případě potřeby působí v komunitním centru vedle komunitních pracovníků také pracovník s odbornou kvalifikací sociálního pracovníka podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. Může se jednat o sociálního pracovníka obce či místní neziskové organizace s kompetencemi k činnostem vykonávaným v rámci komunitní sociální práce.

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

samoorganizování členů komunity a jejich zapojování do komunitního plánování rozvoje lokality či do iniciace příslušných legislativních změn)

Příklady aktivit:

- **kulturní/ multikulturní aktivity** realizované „samosprávně“, tj. sebeorganizované členy komunity (divadelní představení či výstava fotografií místní mládeže na určitá témata, filmové kluby, specifická podpora členů komunity z pohledu kulturní identity, sebevědomí a překonávání traumat různého charakteru apod.)
- **výchovně/ vzdělávací aktivity** (komunitní knihovny, doučování, motivační semináře pro mládež zaměřené na budoucí uplatnění na trhu práce, výchova k občanství, podpora zvyšování dovedností pracovat s místní komunitou atd.)
- aktivity neformálních skupin veřejnosti a občanských iniciativ vzniklých na základě **zplnomocňujících metod práce** směřujících k řešení místních problémů (rada starších či dospívajících přináší zastupitelstvu náměty na zlepšení kvality života v obci, občansky vedené procesy a projekty, rozvoj zájmových skupin a sítí v sousedstvích přinášející pomoc místním občanům v řešení potřeb a problémů ovlivňujících kvalitu jejich života s dopadem na sociální začleňování a vstup na trh práce, podpora místních lídrů/ autorit z řad členů komunity apod.)
- **environmentální aktivity** a podpora jejich využití (aktivity zaměřené na zvelebování životního prostředí komunity, sběr odpadků, společná kultivace veřejných ploch, komunitní zahrada/ dílna/ doprava atd.)
- **aktivity podporující zapojování cílových skupin do dobrovolnické činnosti** (péče potřebným spoluobčanům na bázi sousedské či generační výpomoci, podpora mezigeneračního setkávání, soužití a spolupráce, dobrovolnické komunitní kluby jako prevence sociálního vyloučení, sousedský jarmark, komunitní kavárna či sdílená kuchyně nebo jídelna, spižárna, lokální potravinová banka včetně zajištění distribuce jídla, pomůcek, potřeb pro domácnost nebo ošacení, bazar, sociální šatník a pomoc v nouzi, pořádání veřejných sbírek za účelem podpory těch nejpotřebnějších v obci atd.)

1.2

Podpora sociální práce na území MAS s důrazem na posílení kompetencí obcí v přístupu k sociálně slabším a znevýhodněným občanům a zvýšení míry zapojení a aktivní participace obcí na řešení jejich situace

Příklady aktivit:

- zavedení či posílení **sociální práce na obcích** tam, kde to situace vyžaduje, podpora spolupráce v oblasti sociální práce na území DSO či MAS, např. sdílený sociální pracovník pro více obcí, mobilní týmy zajišťující výpomoc starším a osamělým občanům apod.
- aktivity zaměřené na podporu **sociálního/ dostupného/ podporovaného/ prostupného bydlení nebo krizového bydlení**
- zvýšení míry **vzájemné spolupráce a účinné komunikace** obcí a jejich zastupitelstev s dalšími aktéry/ organizacemi/ službami v území
- podpora **lokální koncepční, strategické či metodické činnosti** obcí v oblasti sociálního začleňování ve spolupráci s dalšími subjekty, např. při **aktivním zjišťování potřeb** v obci (průzkumy a šetření lokálního charakteru) nebo při zavádění **koordinovaného přístupu k řešení dané problematiky v území** (koordinace a síťování), např. tvorba obecních plánů prevence rizikových sociálních jevů a krizových plánů obce pro oblast sociálního začleňování

1.3

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

Aktivity podporující rozvoj a posilování prvků **svépomoci, vzájemné pomoci, sousedské výpomoci, sdílení a výměny zkušeností**, podpora **dobrovolnictví a mezigenerační výměny a výpomoci**

Příklady aktivit:

- **komunitní projekty propojující lidi s obdobnými problémy**, např. rodiče s dětmi s hendikepem či rodiče samoživitelé, svépomocné a podpůrné skupiny rodičů, skupinové kluby s přesahem do rozvoje kompetencí, osvojování si nových návyků a zvyklostí, rozšiřování si obzorů v různých disciplínách
- **sdílení péče formou tzv. homesharingu**, který podporuje integraci lidí se specifickými potřebami do většinové společnosti a zdravou separaci dětí a pečujícím dává příležitost proniknout do jejich světa a učit se vidět ho jinýma očima
- **mezigenerační projekty**, např. hlídání a vyzvedávání dětí aktivními seniory nebo staršími vrstevníky dětí, navštěvování seniorů, osamělých občanů a lidí žijící v izolaci místními dobrovolníky s cílem posilování dobrých vztahů a rozšiřování pocitu sounáležitosti

1.4

Podpora **sdílené a neformální péče⁵, včetně paliativní a domácí hospicové péče** a zajištění její dostupnosti i v malých obcích a v odlehlých venkovských regionech

Příklady aktivit:

- doprovázení, edukace, poradenství a asistence pro rodinné příslušníky a další blízké a pečující osoby
- zapůjčování kompenzačních a asistivních pomůcek usnadňujících péči v domácím prostředí
- podpora odborných pracovníků poskytovatelů těchto služeb (supervize, vzdělávání, duševní hygiena a prevence vyhoření atd.)

1.5

Zaměstnanostní programy⁶ (s výjimkou programů aktivní politiky zaměstnanosti) s cílem přispět ke snížení lokální nezaměstnanosti a také umožnit uplatnění kreativních jedinců ve prospěch komunity; snaha o úzké propojení s PRV (podpora krátkých dodavatelských řetězců, ekologického zemědělství, komunitou podporovaného zemědělství a farmaření, sociálního zemědělství, článek 20 - základní služby a obnova vesnic ve venkovských oblastech).

Příklady aktivit:

- komunitní projekty postavené na **sdílení pracovníků, prostor, pomůcek** (sdílené dílny, zahrady, zpracovny ovoce, zeleniny, medu, moštárny atd.)

⁵ Pečující osoby často trpí velkou izolovaností od okolní společnosti, jsou permanentně ve službě člověku, o kterého pečují, a jejich okolí to obvykle považuje za samozřejmé. Pečující však bývají velmi často vyčerpaní a vyhořelí, nemají žádný kontakt s vlastními potřebami, nemají se samy o co opírat a z čeho čerpat. Ještě výrazněji se tato izolace pečujících objevuje právě na venkově a zejména v odlehlých obcích. Pečující zde mnohdy žijí i celé roky zcela odděleně od okolního světa, často mají velmi zkreslený obraz reality a zkreslenou představu o mezilidských vztazích.

⁶ Cílem je primárně podpora konkrétních cílových skupin a sekundárně také zajištění dostupnosti některých veřejných služeb v území.

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

- **flexibilní formy zaměstnávání** v lokálním kontextu (zkrácené úvazky, rotace na pracovním místě, sdílení pracovního místa, práce na dálku z domova)
- **pracovní mentoring, mezigenerační tandemy na pracovištích** (mladí se učí od pracovníků v předdůchodovém věku)
- lokální **tréninková pracovní místa, stáže** u zaměstnavatelů (otázka atraktivity pracovního místa a jeho společenské užitečnosti a hodnoty – cílem by mělo být oslovit a přilákat mladé lidi, aby mohli zažít pocit uspokojení, naplnění a hrdosti na to, co dělají a jak se žíví)
- **prostupné zaměstnávání** s důrazem na podporu osob dlouhodobě nezaměstnaných v obci (s vazbou na řešení dalších rodinných a komunitních problémů) a s důrazem na zapojení veřejně prospěšných zaměstnavatelů (obce, NNO) – zácvik/ trénink pod dohledem mentora a následně zapojení soukromé sféry (udržitelná pracovní místa na volném trhu práce)
- **komunitně prospěšné zaměstnávání**⁷ s důrazem na podporu místních veřejně prospěšných zaměstnavatelů, kteří primárně uspokojují místní poptávku, nabízejí lokální výrobky a služby a zaměstnávají znevýhodněné cílové skupiny zejména na malých obcích (s cílem např. zachování místního obchodu, zajištění provozu pojizdne prodejny apod.)
- **podnikatelské inkubátory** a podpora **podnikání na zkoušku**

1.6

Posilování rodinných vazeb s cílem podpořit soudržnost a funkčnost rodiny jako uskupení, které zásadním způsobem ovlivňuje životní cestu každého jednotlivce, utváří jeho osobnost a celkově předurčuje stupeň jeho bio-psycho-sociálního zdraví a pohody po celý život

Příklady aktivit:

- podpora sociálně či zdravotně znevýhodněných osob v rodinách včetně podpory dalších členů rodiny, která pečuje, při naplňování jejich specifických potřeb
- vrstevnická výpomoc a peer programy

⁷ Podpora tvorby pracovních míst v oblasti:

- 1) péče o vesnickou pospolitost (udržování sousedských vztahů, péče o staré občany, pomoc sociálně slabým spoluobčanům, spolková činnost, výchova a příprava pokračovatelů v samosprávě obce; průzkumy názorů občanů, kulturní a osvětová činnost, komunitní sociální práce, komunitní školství, koordinace dobrovolníků a neformálních pečovatелů apod.)
- 2) údržby veřejných prostranství, péče o krajinu a ochrany životního prostředí
- 3) sdílecích a družstevních aktivit
- 4) informačních technologií za účelem zlepšení kvality života v obci
- 5) občanské vybavenosti (zejména služby, např. obchody pro obce apod.)

PRACOVNÍ MATERIÁL

Verze_srpen 2019

- komunitní venkovské tábory s cílem podpořit a rozvíjet přirozené vazby v komunitě („sami sobě“)
- motivační a tranzitní programy pro žáky a studenty posledních ročníků základních a středních škol a mladé nekvalifikované neaktivní osoby (NEEDS) s cílem dokončení alespoň základního či středního vzdělání, případně návrat do vzdělávání a zvýšit jejich šance na uplatnění na trhu práce
- podpora ve sladování péče o děti nebo stárnoucí rodiče s prací a s výkonem své profese
- podpora v aktivním zapojování se seniorů do života v místní komunitě
- programy podporující mezigenerační dialog a soužití

1.7

Vzdělávací a edukační aktivity pro cílové skupiny osob sociálně vyloučených nebo sociálním vyloučením ohrožených a pro odbornou i laickou veřejnost s cílem posilovat vzdělávání v informační společnosti a přispívat k rozvíjení schopnosti dobře se orientovat v rychle měnícím se světě

Příklady aktivit:

- **informování a edukace cílových skupin a laické veřejnosti o psychosociální oblasti** formou přednášek a besed s odborníky s cílem informovat o možnostech, diskutovat o účinných vylepšeních či místních inovacích (podvečerní kluby, sdílecí kruhy, promítání filmů, točení dokumentů apod.) s ohledem a respektem k charakteru místních lidí a k jejich vzdělanostní úrovni a všeobecnému přehledu (lidé se něco nového dozvídají a současně se podílí na organizaci takové akce, tj. aktivně se zapojují, participují)
- **vzdělávání odborné veřejnosti** (pracovníků obcí, místních dobrovolných spolků a nestátních neziskových organizací, zaměstnavatelů, podnikatelů atd.) s cílem posilovat jejich kompetence v oblasti vzájemné spolupráce, aktivizace místních občanů, budování funkčních partnerství a vzájemné spolupráce (přednášky, workshopy, veřejné debaty, exkurze apod.)

Cílové skupiny v CLLD

MAS konkretizuje potřebnost cílových skupin na základě strategie CLLD svého území. Obecně jsou prostřednictvím CLLD podporovány následující cílové skupiny:

- děti a dospívající
- rodiny s dětmi
- dospělí se zdravotním či sociálním znevýhodněním
- osoby v postproduktivním věku a senioři
- pečující osoby
- osoby s vysokou mírou chudoby nebo zadlužení
- osoby s nízkou sociální úrovní a s vysokou mírou izolace
- nízkokvalifikované osoby a osoby obtížně (hůře) uplatnitelné na trhu práce
- odborní pracovníci místních nestátních neziskových organizací, obcí, dobrovolných spolků, zaměstnavatelů a podnikatelů

participující členové komunity

Podklad zpracovalo odd. projektů CLLD (875)